гр. Хасково
Окр. библиотека

50 партийна организация години в Банско

Юбилеен вестник — 30. XI. 1968. Издава ГК на БКП — Банско

СЛАВНО ПЕТДЕСЕТИЛЕТИЕ

генерал-лейтенант
КРУМ РАДОНОВ
— о —

Петдесет години, половината от които са непрекъснати героични борби против капитализма и фашизма, за победата на социалистическата революция, и другата половина — героичен съзидателен труд. Такава е най-кратката история на партийната организация в Банско.

Нашият край току-що беше освободен от турско робство и първите марксисти в Банско — учителите Никола Голев и Илия Тошев, и двамата активни участници в борбата за освобождението ни от турско робство, още през 1913 година започват да пропагандират идеите на БРСДП (т. с.). Те разясняваля на трудещите се, че освободителното дело не е завършено, че буржоазната държава и буржоазните партии защищават интересите на капиталистите, на имотните класи, че е необходимо работниците да създадат своя партия, която да защитава интересите на трудещите се.

Започналата Първа световна война, в която, въпреки декларациите на неутралитет, Фердинанд и буржоазното правителство вмъкнаха България, гладът, мизерията на фронта и в тила и безмислените жертви направиха трудещите се още по-податливи към агитацията на комунистите.

Великата октомврийска социалистическа революция като пролетен гръм над изстрадалата земя възвести края на зимата и настъпването на мечтаната от най-светлите умове на човечеството пролет на човешката история. Тя озари пътя на трудещите и войниците и по-нататъшното развитие на революционното движение в света и в нашата страна ставаше под нейното неотразимо влияние.

Войната свърши с военно поражение за България и произтичащите от това тежки последици. Върнали се демобилизираните фронтовваци, някои от които още на фронта се били ориентирали към партията на тесните социалисти. Те също се включили в агитационна работа.

При тази обстановка всеотдайната работа на Никола Голев и Илия Тошев и други комунисти е дала своите резултати. Отначало се оформила група, а след това на 7 ноември 1918 година — първата годишнина на Великата октомврийска социалистическа революция — 28 комунисти, най-будните представители на трудещите се и народната интелигенция в Банско — образуват БРСДП (т. с.). И тази партия, озарена от Великия октомври, се заема с предопределената й от историческото развитие задача да преобразува нашето общество в съгласие с идеите на марксизма-ленинизма. И не отстъпи от това си задължение.

В първото ръководство са били избрани Никола Голев, Илия Тошев, Костадин Скабрин, Методи Кацаров, Манойл Тодев, Костадин Колчагов и Димитър Бараков. Пръв секретар е станал другарят Коста Скабрин.

Избраното ръководство и останалите комунисти започнали неуморна работа както вътре в Партията по усвояването марксизма-ленинизма и запознаване с актуалните политически задачи, изучаване Устава на Партията, партийната политика и методите на работа на комунистите, така и сред трудещите се маси.

Партията бързо се превръща в голяма сила с безспорно политическо влияние сред трудещите се и народната интелигенция. В общинските избори през 1920 година тя спечелва болшинството в съвета и Банско става една от немногото комуни в България. Със своята политика в интерес на трудещите се и особено с установяването на прогресивно-подоходните общински данъци Комунистическата партия още повече се утвърждава като партия, защитаваща широките народни маси.

През 1922 година, с помощта на царската армия, в нашия край се настани ВМРО и впоследствие взе участие в деветоюнския фашистки преврат. Но партията в нашия край по указание на ЦК не се противопостави на преврата, запази неутралитет, въпреки че тя беше единствената политическа сила, която внушаваше респект в македонската организация.

След като БКП възприе курс към подготовка и провеждане на въоръжено въстание, заедно с ця-

(Продължава на стр. 3)

РОМАНТИКА

Аз искам да напиша
днес
поема,
в която да диша
на новото време
стихът.
Да тръпнат във нея
крилата
на гордия
демон,
обходил от полюс до полюс
светът.
Защо е този хленч?
Защо въздишат хората
по някаква романтика
изстинала?
Романтиката е сега в моторите,
които пеят
по небето синьо.
И неразбрали тази песен горда,
напразно
мръщите
чела
Тя носи вечната
човешка бодрост
на яките
стоманени
крила.
Аз виждам в бъдещето тези
орляци
да пръскат
дъжд
от семена.
И в песните им,
рукнали
отторе,
да блика
труд
и свобода.
Аз виждам как
прелитат
над моретата,
високо над екваторния пек,
прелитат над зелените полета
и над арктическия сняг.
Това е новата романтика,
която
се ражда
и добива своя плът.
И въплотена
в самолетно
яго,
обхожда днес
от край
до край
светът.

ДУМИТЕ МУ СЕ ПРЕДАВАХА ОТ УСТА НА УСТА

(Очерк за дядо Никола Голев)

Народът в Банско и сега го нарича просто и мило „дедо Коле". В думите той влага много топлота, много обич и синовна признателност към човека, който пръв запали искрата на комунизма в Банско.

Никола Голев е свързал съдбата си с комунистическите идеи много рано — още през 1906 г., когато е бил ученик в Кюстендилското педагогическо училище. През 1918 г., след връщането си от фронтовете на Първата световна война, той сплотява най-смелите, най-будните банскалии. В стъргата на Коце Колчагов край Глазне, те образуват банска партийна организация.

Невисок, със сурово смръщени вежди, Н. Голев изглежда неприветлив, необщителен. Но тоя саможив на пръв поглед човек се оказва отличен агитатор. На събранията той търпеливо и увлекателно разяснява новите за комунистите политически идеи, смисъла на победата в Съветска Русия Октомврийска революция, какво значи работническо-селска власт и др. И по-късно, когато партийната организация придобива знания и революционен опит, комунистите се съвещават с него за всяка акция, по всеки труден въпрос. Той не обича да говори официално, със строг поучителен глас, не обича да се налага. Ще седне до човека и кротко ще му разясни непознатото. Говори просто, разбрано. По-младите борци като ген. Крум Радонов, Славка Ваканова и др. от него са разбрали, чрез примери от живота, основния закон на диалектиката — за единството на количествените и качествените изменения. От него те са узнали за пръв път, че революцията не свършва със завземането на политическата власт, а трябва дълго и упорито да се работи, за да се преустрои икономиката и съзнанието на хората. С много търпение им обяснява, че да правиш съглашение с буржоазията е едно, а единен фронт с всички прогресивни, антифашистки сили — съвсем друго. Когато трябва да убеди човека в своята правда, той не пести за това сили, нито време. Затова комунистите го обичат, съветват се с него, а най-младите стигат в увлечението си до там, че подражават на недостатъка му да се облича небрежно.

Той съумява да убеди и най-близките си хора да станат комунисти. Братята му Костадин и Иван са негови близки помощници в партийната работа. През септември 1923 година Костадин загива изпълнявайки бойна задача. Другарката на Иван — Зина, заедно с Мара Седлоева, поставя началото на женското комунистическо дружество. Двете ушиват и знамето на партийната организация. Майката, макар и възрастна, помага в партийната работа.

Скромен, свит, небрежно облечен, Н. Голев не прави на повърхностния човек особено впечатление. Затова в годините на най-черната немотия властта се успокоява, че той се е уплашил от погромите, поумнял е, отказал се е от комунизма, и смирено си гледа училището и работата на нивата. А всъщност той се оказва отличен конспиратор. Умело използува всички възможни форми, за да вдъхне и на деца, и на възрастни вяра в по-светлото, по справедливото утре.

В часовете по вероучение той използува библейските притчи, съветва учениците да бъдат честни и дружни, да си помагат при нужда, да се обичат като братя, защото „няма ли в една къща мир и разбирателство, няма и щастие". По време на Соболевата акция той уж е неутрален. Само ще напомни „случайно" за турско робство, за Гоце и Даме, за Илинден. Някой го запита за съветското предложение. Той каже тихо и замислено, че предложението е радушно и трябва да се подкрепи. Думите му се предават от уста на уста. Така рече дедо Коле, а той не хвърли думите си на вятъра. И под писите под предложението за мирен договор със СССР се увеличават.

Популярната банка, на която той е ръководител, е крепост на нелегалната Комунистическа партия. Когато пализа в Балкана първата партизанска чета, тихият, кротък дедо Коле не веднаж носи храна на партизаните, снабдява ги със сведения, грижотява някои от тях в плевнята си.

1944 година, 9 септември. Песни, цветя, радост, победа! На общоградски митинг народът избира дедо Коле за кмет на града. Той е все така добър, откровен, сърдечен с хората, както по-рано.

(Продължава на стр. 3)

ТЕ ПЪРВИ ХВЪРЛИХА СЕМЕНАТА

До 1912 г. нашият край е бил под тежко турско робство. За социалистическа пропаганда през този период не може да се говори. Единиците, носители на социалистически идеи, още не са ги изявявали, поради това, че националноосвободителните борби са поставяли под свое подчинение всички останали въпроси.

След освобождението от турско робство през 1912 година положението много бързо се промени.

Поради лекомислието и късогледството на българската буржоазия и цар Фердинанд, поради водената от тях противонародна политика, България беше спопетяна от втора национална катастрофа.

Изтерзаните от глад и студ войници се завърнаха по домовете си, за да ги намерят празни, а жените, децата, майките и бащите — гладни и голи. Стопанската разруха беше пълна, а за нашия току-що освободен край — катастрофална. Земята бе бедна и слабодоходна. Нямаше къде да се работи, нямаше приходи и средства за най-належащи нужди.

Мъст бушуваше в гърдите на тези изтерзани хора. Видя се, че дезертьорството и единичните прояви на неподчинение не ще бъдат желан резултат.

На фронта, а и сега те слушаха и жадно поглъщаха словата на агитатори от БРСДП (т. с.), които сочеха виновниците за войната, виновниците за икономическата неправда и пътя за избавление на трудещите се от експлотация. На душите им ставаше по-леко, когато далече от североизток долитаха сведения, че обединените усилия на работници и селяни са пожънали победа — свалили са господството на омразната буржоазия и са създали първото социалистическо отечество на работниците и селяните.

В тази благодатна почва на измъчените труженици хвърляните семена от учителите-социалисти Никола Голев и Илия Тошев дадоха богат плод. Следва един период от предварителна организационна работа между съидейници, който скоро завършва.

На 7 ноември 1918 година в кръчмата на Костадин Н. Скабрин се събира една значителна група, която взема решение за създаване на организация на БРСДП (т. с.) в Банско и туря начало на организирана партийна дейност.

Инициатори на образуването на партийната организация са били Никола Голев, Илия Тошев и Костадин Скабрин. Освен изброените членове учредители са били следните лица: Костадин Д. Колчагов, Иван Д. Колчагов, Димитър Бараков, Манол Тодев, Георги Хаджигеоргиев, Костадин Г. Обецанов (Петело), Иван Н. Скабрин, Костадин Д. Кушлев (Казако), Тодор Н. Драгосинов, Методи Хаджипопов, (Кацаров), Димитър Бакалов (Чирпанлията), Никола Везюв, Димитър Ив. Нусторов, Георги Ив. Тренчов (Дуото), Лазар Д. Рахов, Методи Т. Драгосинов, Лазар Т. Чакъров, Костадин Д. Пицин (Бин даро), Георги М. Глушков (Качамарков), Георги Ив. Терзиев (Машалата), Димитър К. Котирков, Димитър Дунин, Петър Т. Мутафчиев, Методи Цв. Колчагов и Георги К. Йовкин.

Първото партийно ръководство е било в състав: секретар — Костадин Н. Скабрин, членове: Никола Голев, Илия Тошев, Манойл Тодев, Костадин Колчагов, Димитър Бараков и Методи Хаджипопов (Кацаров).

Следващи поред партийни секретари са били: Благо Ангелинин, Димитър Бараков, за кратко време като заместници са били Иван Г. Голев и Владимир Седлоев. Последен партиен секретар в бурните дни на Септемврийското въстание 1923 година е бил Никола Сирлещов.

Разбирайки добре ленинското указание за осигуряване опора сред масите, партийната организация на БРСДП (т. с.) организира секции и поделения сред жените, главни деятелки на които са били Шана К. Колчагова и Захарина Голева, секция сред младежите, изтъкнати членове на която са били Лазар Ив. Попстефанов, Владимир Седлоев, Никола Ковачев, Никола Сирлещов, Методи Цв. Колчагов и в потребителна кооперация „Освобождение", активен деятел на която е бил Благо Ангелинин и други.

Броят на партийните членове се е увеличавал най-много до 70 човека, но скоро партийната организация става притегателна сила. Нейната дума се слуша от все повече хора. Макар че в Банско са били изградени буржоазни партии, като Широкосоциалистическата, Демократическата, Либералната, които са били толерирани от властта, последните не са намерили масова опора сред населението. Само една друга партия е намерила известна по-масова опора сред населението — това е БЗНС. Но тази партия, не можейки да даде реки отговори на наболелите въпроси, остава с второстепенно значение и влияние, макар и да е властвуваща партия.

Агитаторите на БРСДП (т. с.) (която партия от м. май 1919 година се преименува в БКП (т. с.) са били винаги сред народа — по кръчми и работилници, на поле то и в гората, по празненства и махленски сборове. Навсякъде, където мъка е тежала на сърцата на изтерзания народ, са се разнасяли напътствуващите думи на БКП (т. с.)

Последователите на партията и тези, които са слушали нейния глас, са се увеличавали непрекъснато. Това става видно от проведените през 1919 г. избори за народни представители и проведените през 1920 година избори за общински и окръжни народни съвети. За окръжен съветник е избран Костадин Скабрин, а за общински съветници са избрани: Димитър Бараков, Костадин Колчагов, Лазар Калистрин, Манойл Тодев, Методи Кацаров, Никола Голев, Илия Тошев, Александър Рабаджиев, Никола Сирлещов и Иван Н. Проданичин, който впоследствие е снет и изключен от партията.

Болшинството от общинските съветници са членове на БКП (т. с.) Общината в Банско става комуна и първият кмет на тази комуна е Димитър Бараков.

Макар и оскъдни, документите от тези години хвърлят ярка светлина върху икономическата, политическата и просветната дейност на първата общинска комуна. Осъществено е прогресивно подоходно облагане, като населението е разделено на 5 категории, приемат се наредби за опазване имота на социално слабите граждани от посегателствата и нарушенията на търговци-мародери. Утвърждават връзки с демократичните сили в града и левицата на македонската организация. Заздравяват училищното дело и строго спазват закона за безплатно задължително образование на подрастващите до 14-годишна възраст и други. В резултат на тази добре обмисляна, планувана и провеждана политика партийната организация привлича към себе си, възпитава и ръководи трудещите се към още по-големи победи.

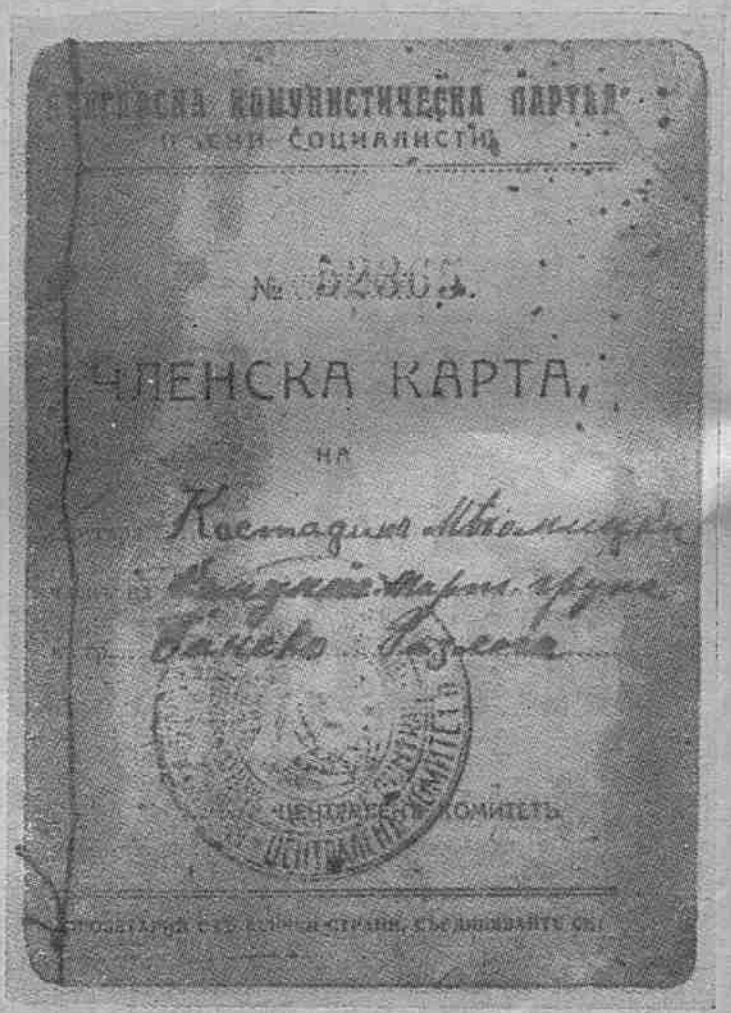

Факсимиле на членската карта на Костадин Мехомийски.

Тяхна изява бе участието на банскалии в Септемврийското въстание в 1923 година. Участници в превземането на казармата в гр. Разлог са били: Никола Голев, Илия Тошев, Асен Младенов, Костадин З. Колчагов, Михаил К. Кошоев, Михаил Д. Моле ров, Никола К. Сирлещов, Костадин П. Лалев, Костадин Н. Скабрин, Костадин Г. Обецанов (Петело), Лазар Попстефанов, Иван Н. Колчагов, Костадин Д. Колчагов, Димитър Ив. Нусторов, Благо Ангелинин, Методи Цв. Колчагов, Манойл Тодев и Владимир Седлоев.

В Банско към успелите въстаници много бързо се присъединяват маса хора, поставили се на разположение на партията и новата власт, а у враговете на революцията личи липса на желание за съпротива, а след разгрома на въстанието — липса на открито желание за отмъщение.

В тези години на успехи, възход и погром на БКП (т. с.) се възпита бойко революционно поколение, което по-късно с геройчески дела доказа как се служи на партията, на класата, и на отрудения български народ.

Драгосин Г. РАДОНОВ

Дядо Никола Голев

ДУМИТЕ МУ СЕ ПРЕДАВАХА ОТ УСТА НА УСТА

(Продължение от стр. 1)

Счита, че за комуниста е непростено да лентяйствува, да лъже, да се възгордява. На събранията го избират винаги в деловия президиум. Но когато трябва да застане там, той стои плътно смръщил вежди, приведен, смутен от това, както му се струва, незаслужено уважение. Много по-леко му е на работа, на полето. От млади ни до последните години на живота си, той обича полската работа. Гледа добитъка, оре, сее, жъне. Често учениците са го виждали да влиза в клас, а по палтото и каскета му стърчат сламки — слагал е, преди да дойде, храна на добитъка. И това той прави съвсем не от скъперничество!

Той е съвсем сам, няма семейство. В труда удавя мъката по самотния живот, за да не го смаже тя. А произведеното — който има нужда, нека вземе! Трудно може да се намери бедно семейство в Банско, на което да не е помогнал, отделяйки от залъка си.

Когато накрая ляга тежко болен, хората, дошли да го видят, са смутени: той лежи в старата, окадена къща край пушливото кюмбе. Край него е същата бедна покъщина, стояла там и преди 9. IX. 1944 година. Не е използувал служебното си положение да се обзаведе добре, да се облече хубаво, а е раздавал почти цялата си заплата на нуждаещите се.

— Господи, той е светец — просълзени мълвят набожните стари жени.

— Истински комунист, истински човек — казват другарите му.

Дедо Коле няма семейство. Но в тези тежки дни при него, в болницата, идва голямото народно семейство. Край него са пристигнали бойните му другари. Идват майки, на които някога е помогнал да изучат децата, сираци подкрепяни от него в тежък час, невръстни дечица, доведени от майките си да видят „добрия дедо Коле". Всеки е взел каквото има, да го почерпи и зарадва. Лицето му е ведро, приветливо. Нищо, че смъртта е наблизо. Той се радва, че семето, което е посял в душите на банскалии преди години, е живо, множи се и дава плод.

Митка ТОМОВА

СЛАВНО ПЕТДЕСЕТИЛЕТИЕ

(Продължава от стр. 1)

лата партия в Разложко, Банската партийна организация взема най-дейно участие. За превземане казармата и полицейския участък в Разлог комунистите от Банско участвуваха с определеното им количество бойци — един отряд от 20 души.

Септемврийското въстание в Разложко беше триумф на социалистическата революция. За една нощ бяха превзети казармата и полицейският участък, арестувани бяха офицерите, установена бе работническо-селска власт в цялата околия.

Но радостта на трудещите се не трая дълго. Въстанието се оказа изолирано. Съгласно предварителната уговорка Горноджумайска и Неврокопска околии не въстанаха. Не успя въстанието и в други краища на страната, което даваше възможност на фашистката власт да струпа сили и го разгроми. ВМРО събра сили от Петричко, Неврокопско, Св. Врачко и другаде и насочи към Разложко хиляди свои въоръжени членове.

При това положение ръководството на въстанието чрез секретаря на БКП в Банско Никола Сирлешов влиза във връзка с демократичното крило на ВМРО за преговори за безкръвното ликвидиране въстанието и предаване оръжието на тях.

Септемврийското въстание не успя, но то изкопа дълбока пропаст между фашистката власт и фашистката ВМРО, от една страна, и народа и всички честни хора от околията — от друга. Запаленият от Септемврийското въстание огън тлееше и топлеше сърцата на отруденте хора.

В целия окръг настъпи страшно време на двоен фашистки терор. През 1924 година македонските фашисти с помощта на царската армия ликвидираха прогресивното крило в македонската организация. Убиха и Георги Ковачев, Александър Буйнов и др. Избити бяха изтъкнати комунистически ръководители. Краят се покри с бесилки и масови гробници. Фашистката ВМРО установи своето безразсъдно кърваво господство.

В целия Петрички окръг бяха отнети всички демократични права на народа. Разтурени бяха всички партии, включително и буржоазните. Всичко честно и прогресивно беше подложено на нечувано гонение и безцеремонно физическо изтребление.

Но комунистите като Никола Голев, Методи Кацаров и други не сведоха глави, не клюмнаха и под най-различни форми работеха сред по-младите, поддържаха и разпалваха септемврийския огън. И когато през 1931 година свидният син на народа в Разложко Никола Парапунов възстанови партийната организация в Разлог, изгради ОК на БКП, един от основателите на партията в Банско — Методи Кацаров, веднага установи връзка с него. Той представляваше комунистите от Банско на нелегалната партийна конференция в местността „Изворите“ през пролетта на 1932 година.

Под влиянието на по-възрастните комунисти в Банско беше вече израснало ново поколение прогресивни младежи, което въпреки нечувания по своята свирепост терор все повече укрепваше и намираше форми на проява. Проведен бе с голям успех бойкот на фашистката македонска младежка организация.

На 1 май 1932 година комсомолците Михаил Ковачев, Драган Радонов и Крум Радонов разпръснаха в Банско позиви и лозунги, напечатени от примитивна печатница на Окръжния комитет на партията. Това вбеси ръководството на фашистката ВМРО, защото показваше, че в Разложко има вече организирана сила, че е жива БКП. Извършени бяха арести, нанесени побоища над арестуваните младежи. Готвеше се кървава разправа над младите учители Крум Радонов и Михаил Ковачев. Но решителното застъпничество на народа ги спаси.

Окръжният комитет на партията организира и известния протест на 26-те учители от Разложко срещу безчинствата на фашистката ВМРО, който беше подписан от 9 учители от Банско. Те бяха съдени от ВМРО и за да се спасят от страшните наказания, бяха принудени да избягат от окръга.

Нищо по-нататък не можеше да попречи на съществуването на нелегална организация на БКП. След провала през 1933 година и попадането на Никола Парапунов и неговите другари в затвора, известният партиен функционер Георги Аврамов — тогава лесничей в Разлог, през 1934—1938 г. отново изгради партията. В Банско отново организационно се оформи партийната организация. Отначало в нея влизаха: Никола Голев, Манойл Тодев, Александър Пицин, Йончо Н Колчагов и Крум Радонов, а след това се включиха и други другари.

Последва провалът през 1935 година, но благодарение стойността на Иван Козарев партийната организация в Банско не беше разкрита и засегната.

Поради условията на нелегалност, без особено да се разраства, партийната организация в Банско се опря на широк актив от съмишленици и честни безпартийни хора. Провеждайки новия димитровски курс на партията, тя организираше борбите на трудещите се за защита на техните интереси и здраво се свърза с масите. Таки ва колективи като дърводелската кооперация „Изгрев“ и др. се пре върнаха в крепост на нашата партия през целия период на борбата. Такава масова организация като Популярната банка, в която членуваха към 1 000 човека, даваше възможност за раздвижване повече хора, за по-масови прояви. Въпреки беснеенето на фашистката власт и местната реакция, през време на ежегодните изборни кампании и честванията на международния кооперативен ден, се провеждаше масово-политическа работа с трудещите се.

Партията отново израстна като най-влиятелна политическа сила, невидима, неуловима сила, която ръководи борбите на народа. Въпреки заплахите, арестите, глобите и побоищата, трудещите се следваха партията, изпълняваха нейните указания. Народът окончателно се отдели от фашистката власт и нейните поддържаници.

Комсомолът също имзше голямо влияние сред трудещата се младеж и учащите се. Положително влияние за укрепване партийната и комсомолска организации в Банско оказа поетът-революционер Никола Вапцаров, както със своето творчество, така и с личното си участие в борбата. Под негово пряко ръководство в околията се проведе известната в историята на нашата страна „Соболева акция“, като под обръщенията с искане да се сключи пакт за дружба и взаимна помощ със СССР само за 2 дни се подписаха 772 банскалии. Изплашена от големия успех на акцията в Разложко, където са събрани над 5 000 подписа, фашистката власт извършва арести. Арестуван и даден под съд беше и Никола Вапцаров, а след това интерниран.

Така укрепнала, с широки и здрави връзки с народните маси, Партията в нашия край встъпи в най-трудния период на борбата против фашизма и капитализма — въоръжената борба през 1941—1942 година.

На заседанието си в плевнята на Манойл Тодев още през месец февруари 1941 година ГК на Партията в Банско проявява своята зрелост и въпреки указанията Иван Козарев (който вече беше минал в нелегалност) да се предаде, взе решение да поеме отговорността по оставането му в нелегалност, въоръжи го, устрои го да зимува в къщатата на комсомолците Милуш и Иван Вакончини и възложи на др. Александър Пицин да се грижи за неговото снабдяване.

Партийната организация направи от Банско крепост на създадения партизански отряд и база за снабдяването му. Банско беше заобиколено с пръстен от нелегални квартири, които служеха не само за връзка и престояване по някол ко дни в тях, но и в случай на нужда — зазимуване на нелегал ни другари.

Комсомолците в Банско организираха първата база на партизанския отряд в местността „Шилигарника“ в Пирин и впоследствие с всички сили помагаха на отряда.

И нищо, нито арестите и зверските побоища в полицията, нито заплахата със затвор или разстрел бяха в състояние да стреснат комунистите и комсомолците. Те не трепнаха и в най-трудните години, когато хитлеристката армия настъпваше дълбоко в съветска територия, защото бяха убедени в непобедимите сили на Съветския съюз, в неминуемата му победа над хитлеристка Германия.

Настъпилият обрат в хода на Великата Отечествена война след Сталинградската победа на Съветската армия и по-нататъшното й неудържимо настъпление на Запад, все повече укрепваше тази вяра в целия народ и способствуваше за разрастването на партизанското движение. Авторитетът на партията непрекъснато растеше. ГК на партията в Банско даде организиран характер на създаденото още преди това единство на прогресивните сили и през март 1944 година изгради ГК на ОФ, в който влязоха: Никола Голев, Иван Поптодоров и Борис Колчагов. Това беше един от най-дейните комитети на ОФ в Разложко и окръга.

Героичната Съветска армия донесе на победните си криле освобождението и на нашата родина от хитлеристка окупация и даде размах на Деветосептемврийското въоръжено въстание. Смъкната бе омразната царско-фашистка власт и заменена с властта на Отечествения фронт.

И след победата партийната организация в Банско е един от най-добрите боеви отряди на БКП. Изпълнявайки указанията на ЦК, тя неотстъпно водеше трудещите се по пътя на изграждането социализма и среща своята 50-годишнина с големи и всестранни успехи.

Но комунистите и всички трудещи се в гр Банско не забравят, че борбата за победата на социализма, за създаване условия за всестранен разцвет на нашия край, за щастлив и заможен живот на трудещите се у нас е започнала още преди 50 години със създаването на БКП, че на тази борба са се били посветили и отдали себе си без остатък такива другари като Никола Голев, че в тази борба дадоха живота си такива свидни синове на Банско: Костадин Голев, Благо Ангелинин, Методи Кацаров, Георги Михаил Колчагов, поетът - революционер Никола Вапцаров, Костадин Бараков и Димитър Хаджитодоров, че 27 бяха арестувани и зверски инквизирани от фашистката ВМРО, полицията и жандармерията; 39 са интернирани и изпращани в лагери, 5 в затвора; че всички комунисти са живели под постоянен тормоз и опасност от арести, инквизиции, затвор или разстрел. Затова трудещите се им са признателни и под ръководството на БКП отдават с радост всичките си сили, цялото си сърце за процъфтяването на нашата социалистическа Родина, за което се бориха и страдаха две поколения комунисти и комсомолци в Банско.

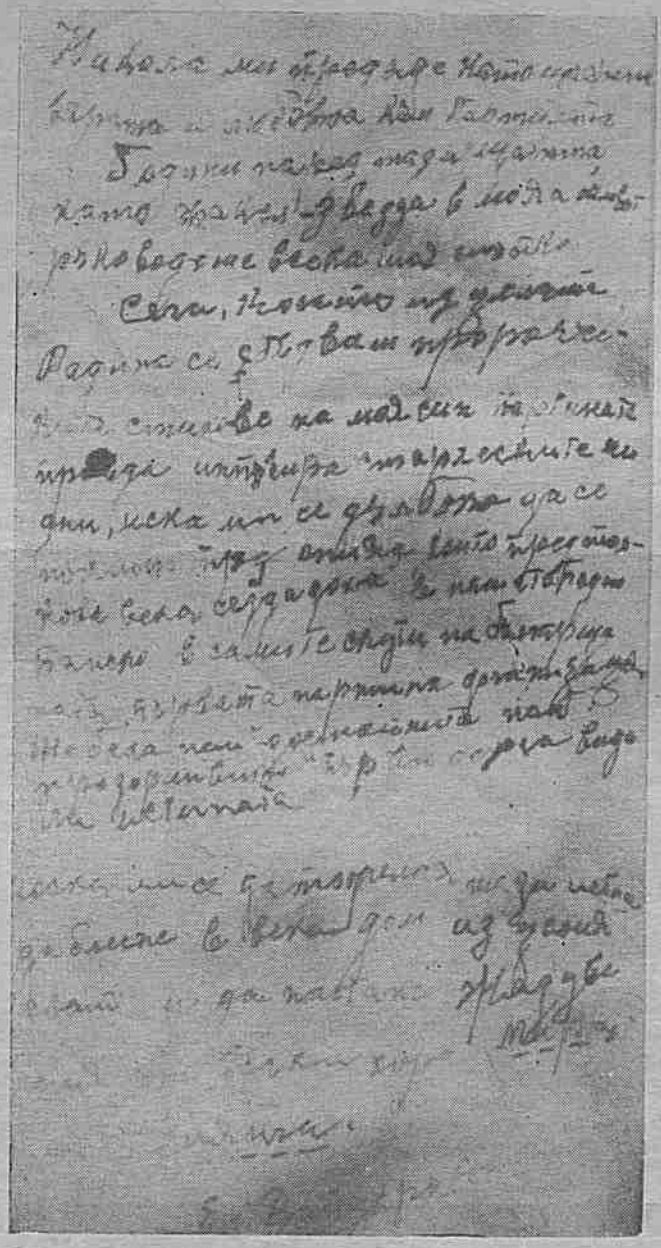

Никола ми предаде като щафета вярата и любовта към Партията. Години наред тази щафета като факел — звезда в моя живот ръководеше всяка моя стъпка.

Сега, когато из цялата Родина се сбъдват пророческите стихове на моя син, партийната правда импулсира старческите ми дни, иска ми се дълбоко да се поклоня пред ония, които преди толкова години създадоха в нашето родно Банско, в самите скути на българщината, първата партийна организация. Те бяха най-достойните, най-прозорливите и първи бяха видели истината.

Иска ми се да пожелая тази истина да блесне във всеки дом, в целия свят и да настане жадуваният от всички хора мир на земята.

Ел. ВАПЦАРОВА

Соболевата акция през 1940 година

През 1940 година Съветският съюз предложи на българското монархо-фашистко правителство да се сключи пакт за ненападение. Правителството на цар Борис отхвърли предложението, но Партията на българските комунисти взе решение да събере подписи от народа, за да се сключи пакт за ненападение.

Това решение на ЦК беше сведено по окръзи. Не помня кой месец беше, но знам, че от Окръжния комитет беше изпратен другарят Дончо Лисийски, а от ЦК дойде Никола Вапцаров да импулсира работата. Двамата другари заедно с тогавашния градски комитет на БКП се събрахме в плевнята на Манойл Тодев, за да обсъдим въпроса как да се действува, за да се съберат повече подписи от народа, който обичаше „Дядо Иван“. Тогава народът споменаваше това име „Дядо Иван“ като свещено име, тъй като само от там очакваше спасение. Двамата другари, които сведоха това решение, заминаха из околията да го сведат и по други селища.

Градският комитет на БКП тогава разпредели работата на по-широк кръг другари, за да може в кратък срок да събере подписите, и докато полицията се усети, акцията да бъде проведена. Така и стана.

Активно участие в събирането на подписите взеха другарите Никола Голев, Манойл Тодев, Коце Лалев, Иван Колчагов и Александър Пицин. Младежите бяха разпределени на групи, които действуваха всяка поотделно. Отговорници на групите бяха другарите Иван Вакончин, Марко Русков, Христо Радонов, Слав ка Ваканова, Милка Молерова и други, които свършиха добра работа.

Събраха се 772 подписа, които се изпратиха телеграфически до цар Борис. Тогава Никола Вапцаров го арестуваха като организатор на тази акция и го съдиха. Съдът го оправда, но го интернираха в Западна България за 6 месеца.

Александър Л ПИЦИН

БАНСКО ОСЪМНА ПРАЗНИЧНО

Септември се задаваше опъл, буреносен, победоносен.

Партизанските действия през последните дни на август в долината на Рилската река подсказваха на всички, че е настъпила промяна в съотношението на силите, че се приближаваме към деня на решителната битка и установяването на отечественофронтовската власт в нашата Родина. Още неотшумели гърмежите и експлозиите от битката при Кочериновската станция и Жабокрек, Рилопиринският партизански отряд прехвърли Рила планина и се установи в полите на Пирин на територията на Разложкия партизански отряд „Никола Парапунов".

Куриерите и явките за една нощ оповестиха за престигането на сборния отряд и на другия ден представители на командуването на Разложкия партизански отряд се явихме на среща за уговаряне по-нататъшните съвместни действия на двата отряда.

Решенията черпаеха по-нататъшните действия, насочени към разгромяването на вражеските сили, състоящи се от многократно превъзхождащи ни по числен състав и въоръжение жандармерия, полиция, царска войска и завоюването на свободна територия от населени места.

Отново полетяха във всички посоки на Разложката котловина ентусиазирани крилати куриери. Нощите се превърнаха в подготвителни дни за предстоящите партизански военни действия.

В тия хубави предпразднични дни Банско кипеше. Денем и нощем нелегални и легални разузнавачи, огледвачи и куриери сновяха към града и от града.

За оперативно и бързо водене на подготвителните работи дружината „Н. Вапцаров" беше разделена на три части. Четата, състояща се от възрастни и болни другари, оставихме на нашия базов бивак „Орлово гнездо", където всички намирахме час за спокойна почивка и отмора. Втората чета изпратихме в Родопите за подготовката на този район за предстоящите действия. И третата чета остана в района на Банско, като център, координиращ действията на цялата дружина и връзките й с другите поделения на Разложкия партизански отряд и Рилопиринския отряд.

При такава разстановка на подготовката, ние се установихме в непосредствена близост до Банско — „Белите чучури". От тук ние имахме възможност непосредствено и пряко да водим наблюдение за движението в Банско, към Банско и от Банско. Освен това „Белите чучури" беше много удобно кръстовище за срещи на куриерите от всички направления.

В Банско се влизаше всяка вечер. Щом слънцето се наклоняше над Предел, соколчетата, обитаващи търнаклъка в началото на „Белите чатишча", изпращаха с цвърчене и песни партизаните на път. Весело беше да се тръгва с песни на път А в това време вече се слушаха изстрели от Банско. Изплашените жандармеристи и полицаи започваха да стрелят още преди залез слънце, за да сплашат жените и децата да се приберат в къщи, а след стъмване и те самите да се

10 септември 1944 год. Баба Елена Вапцарова и група банскалии посрещат съветския летец Стрелцов

изпокрият и предоставят града на нас. А нас ни чакаше много работа. Легалните партийни работници трябваше да предадат информация за работата по подготовката на комунистите и актива на Отечествения фронт. Младежите — нашите най-добри разузнавачи, трябваше да предадат информация за движението през града, за състава на военното поделение, разквартировано в града, за движението на жандармерията и много други сведения. Нашите ятаци и помагачи се грижеха за прехраната на партизаните.

Подготвителните работи вървяха към завършване. Преди събирането на двете бойни чети следваше да отдадем съответни разпореждания на легалните наши другари. За тази цел аз и Перу (Сандре Смедарчин) рано сутринта на 8 септември се установихме в царевицата на дядо Данката Хаджирадонов в Рупчовец. Сведенията, които получавахме, говореха за скоротечното развитие на революционната ситуация в цялата наша страна, поради което аз реших да останем до вечерта и получим допълнителна информация. След среща с другари в местността „Свети Петър", ние двамата се отправихме към дома на бай Йонче Поптодоров. Тук, посрещнати от жена му, ние до полунощ чухме емисиите на всички радиостанции. Всичко подсказваше, че се намираме пред решителни действия, поради което аз реших да не напускаме района на Банско, а да изпратим куриер до Трионската поляна, където беше назначена срещата на четата за 9-ти септември, с поръчение тя много бързо да се прехвърли в непосредствена близост до Банско. Ние се установихме в царевицата, в непосредствена близост до къщата на бай Йонче Поптодоров, където още от зори получихме съобщението за установяване на ОФ власт в София.

Време за губене нямахме. Ние можехме да разчитаме на силите на четите едва към края на деня, а дотогава трябваше да се действува. Всичко можеше да се очаква от озверената жандармерия. Освен това в Банско беше разквартирувано голямо поделение на 5-ти конен полк.

Рано сутринта на 9-ти септември на среща дойдоха др. Борис Вапцаров и Драгосин Радонов, а по-късно—Димитър Русков (Кундоро). Беше решено всички комунисти, ремсисти и отечественофронтовци да бъдат поставени на бойна нога. Да се установи контрол над полицейския участък и училището, където беше военното поделение. Да се подготви заемането на властта със завземането на полицейския участък и пощата. Легалните другари много добре се справиха със задачата и към обяд при нас постъпи информация за готовността на бойните групи.

Слънцето жареше през този хубав ден и подклаждаше вътрешния огън към по-бързи действия. Моето и на Перу нетърпение растеше не с часове, а с минути. Как беше възможно при такова положение да се дочака идването на четата. А сведенията говореха, че в полицейския участък всичко бъде добре, но с военното поделение още нищо не може да се каже за неговото поведение, командирът е фашистки настроен.

След обяд към 4 часа изпратих съобщение на местната бойна група да бъде готова за действие, тъй като няма да дочакаме идването на партизанските чети. Само около 30 минути по-късно двамата с Перу подтегнахме оръжието си и тръгнахме по най-късия път към полицейския участък. Още отдалече забелязахме, че нашите другари са заели вече определените им места, което обезпечи влизането ни в полицейския участък и неговото заемане без всякакъв инцидент. От тях дадохме нареждане да се заеме пощата и изпратихме да повикат командира на войсковото поделение в полицейския участък. След непродължително време той се яви, придружен от нашите местни другари, и едва при влизането в участъка разбра, че е конвоиран и доведен за среща с нас. Изплашен и незнаещ какво да прави, след кратко предупреждение, той тръгна с нас към училището, където бяха войниците. Попътно, на площада, беше арестуван помощник-околийския полицейски началник, дошъл в Банско на ядене и пиене. До като ние стигнем до училището, тук беше дотичала предателска душица да предупреди войниците, че техният командир е арестуван от нас и че ние сме тръгнали да арестуваме и тях. Провокацията, разбира се, не успя. Ние много бързо пристигнахме на мястото. Пред войниците излязох с кратко слово за смисъла и значението на нашата борба и победа, като предупредих, че всякаква съпротива е безсмислена, тъй като градът е завзет от партизанския отряд. По-голяма част от войниците се отзоваха на моето искане да се наредят в редиците на народните борци. С това по същество беше решен въпросът с обезвреждането на официалните въоръжени сили в града.

Веднага след това се заехме с организирането на отбраната срещу нападение отвън. Смесени групи от бойци на местната чета и присъединилите се към нас войници преградиха входовете в Банско откъм Разлог, Баня и Добринище. Взехме мерки срещу евентуални акции на контрачетниците от михайловистките фашисти. До настъпването на нощта всичко беше изпълнено съгласно изискванията за обезпечаване на успеха. По това време вторият куриер беше пресрещнал партизанската чета и я доведе в Банско. За нас все още не беше ясно положението в Разлог, където бяха съсредоточени главните сили на врага. Опитите ни за връзка оставаха безуспешни.

При положение, че бяхме вече голяма сила, решихме да отделим две групи за завземането на Баня и Добринище. Междувременно от Разлог се обади бай Георги (Крум Радонов), които съобщи, че в Разлог врагът също така е капитулирал и властта е в ръцете на партизаните. След 10 минути бай Георги пристигна в Банско и даде разпореждания за завземането на властта в останалите населени места от околията.

На 10-ти септември сутринта Банско осъмна слънчево, празнично, с установена власт на Отечествения фронт. На състоялия се общоградски митинг беше избран първият кмет на отечественофронтовската власт в Банско, която длъжност по право пое дядо Коле Голев, основателят на местната партийна организация.

Иван РАДОНОВ
бивш командир на чета „Н. Вапцаров" от Разложкия партизански отряд „Никола Парапунов"

БОЕВИ ПОМОЩНИК НА ПАРТИЯТА

Медният звън на благозвучните камбани в гр. Банско много пъти е известявал на населението важни исторически събития — Разложкото въстание от 1878 година, Илинденското въстание от 1903 год., освобождаването на Банско от османско робство при Балканската война — 1912 година и Септемврийското въстание в 1923 година.

9. IX. 1944 година. Тържественият звън на камбаните наново известява на населението на града, че най-после настъпила дългоочакваната народна свобода. Народът ликува. Прегръщат се и се целуват след дълга раздяла бащи и синове, майки и дъщери, братя и сестри. Издигат се лозунги: „Смърт на фашизма, свобода на народа!", „Да живее нашата освободителка съветската армия" и др.

Хвърлените семена в нашето далечно и близко революционно минало от такива революционни маяци като Отец Паисий и Неофит Рилски, Хаджи Кандит Дагарадин и Радон Тодев, Гоце Делчев и Яне Сандански, Христо Чернопеев, Александър Буйнов и Симеон Молеров, Пейо Яворов, Никола Вапцаров, Иван Козарев и Крум Радонов и десетки техни знайни и незнайни последователи най-после дадоха своя богат плод — извоювана е народна та свобода.

С настъпването на така желаната свобода в гр. Банско започват нови преобразования. Започва нов живот на РМС. Около завърналите се ремсисти-партизани от балканата и затворите започват да се присъединяват и будни и честни младежи от работилниците, горски работници, от трудовите селски семейства, ученици, студенти, и др. Така и нашата любима борческа организация на младежта — РМС, започва своето легално съществуване. Нелегалните форми и методи на работа сега се заменят с легални. Сбирките вече не се провеждат нелегално по кюшетата, таванитте, мезелниците, и по потайните кътчета в пазвите на Пирин, а се провеждат легално в обширния клуб на РМС. Нелегалният индивидуален метод на работа сега се заменя с масово-политическа работа сред младежта.

Започна Отечествената война, в която и нашият народ трябваше да даде своя принос за доубиването на фашисткия звяр. Току-що започнала да се масовизира, ремсовата организация в гр. Банско пое изпълнението на издигнатите от партията лозунги: „Всичко за фронта!", „Всичко за победата!". Една част от най-добрите младежи-ремсисти и симпатизанти на народната власт се записаха доброволци в гвардейската дружина в гр. Разлог. Тези, които бяха минали военно обучение, заминаха за фронта, а останалите се слях ме с 39-ти пехотен полк в гр. Неврокоп и заминахме в направление на гръцката граница за пресичане опитите на най-различни политически и криминални банди, които преминаваха границата и тормозеха местното население. През това време ремсовата организация в гр. Банско проведе редица

С ПУЛСА НА РОДНИЯ ГРАД

Пет десетгодишнината на партийната организация в Банско извика вълнуващи спомени около първите тайни акции за популяризиране идеите на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм сред населението на града на Паисий и Неофит Рилски, на Кандит Дагарадин и Радон Тодев.

Една от тези акции бе и първата първомайска манифестация в Банско през 1919 година. От Великата октомврийска социалистическа революция не бе изминала и година, а основоположниците на партийната организация като Никола Голев, Никола Разлогов, Димитър Бараков и други развиваха вече широка дейност в подкрепа на предвождания от Ленин и партията на болшевиките исторически подвиг на руските работници и селяни. Залповете на Аврора бяха проехтели и над бунтовното Банско. Огънят на революционния порив и пролетарската солидарност бяха запалили напредничавите хора на подпиринския градец, огнището на толкоз много героични дела в борбата против петвековното османско робство.

Доколкото си спомням, първомайската манифестация през пролетта на 1919 година бе първата масова проява на ентусиазма и солидарността на банскалии с първата в света пролетарска революция, открила нова ера в историята на човечеството — ерата на освобождението на трудещите се от капиталистическия гнет и експлоатация. Редно с по-възрастните другари, в манифестацията се наредихме и ние, младежите. Предвождаха ни Никола Голев и Никола Разлогов.

Народната радост от победата на Октомврийската революция се изля именно в тази първомайска манифестация. По нея нямаше друга музика, маршируваме под звуците на гайдата на Мишката цигания „Дружна песен днес да екне" наистина ехтеше из гърлата на банскалии като предвестник на нов светъл живот. Въодушевлението бе голямо. На площада се изви кръшно първомайско хоро, каквото Банско и Пирина не бяха виждали. Вечерта се върнах в къщи доволен, че през половината от манифестацията носех червеното знаме. През другата половина то бе в ръцете на друг младеж — Митката Проданчин.

Влиянието на Комунистическата партия в Банско и цялата Разложка околия бързо растеше. През време на изборите в Банско листата на Партията получи четири гласа повече от гласовете на всички други партии, взети заедно. Народът избра комунисти начело на градското управление. Димитър Бараков, завърнал се след тежък емигрантски живот в Америка, бе първият кмет-комунист. Моят братовчед Никола Ковачев стана секретар-касиер на комунистическата община. По време на великденската ваканция през 1923 година с Методи събрахме в нашата къща десетина младежи-гимназисти и положихме основите на младежка комунистическа група.

По това време бях ученик в Кюстендил, където ми предстоеше изпит за средно образование. При пристигането ми в Кюстендил градът и цяла България осъмнаха под фашистка власт. Отритнатите от народа буржоазни погромаджии с помощта на македонските националфашисти, извършиха нощен преврат и заграбиха властта по бандитски.

Терор заля Банско и цялата Разложка околия. Първата жертва на бандитите, струва ми се, още преди фашисткия преврат, бе смелият сандански войвода Симеон Молеров. Убиха го из засада на пътя между Банско и Мехомия (сега Разлог). Брат ми Митко и съседът ни Георги Шарлаков вървели от двете му страни. По чудо нито единият, нито другият бяха засегнати от куршумите на терористите. Симеон бе председател на околийската земеделска дружба в Банско, в която членуваше и баща ми. След убийството на Симеон той избяга в София.

Положението в Банско ставаше все по-напрегнато. Терористите от ВМРО насочиха пистолетите и срещу първите комунисти. Колю Ковачев на два пъти бе затварян в Джиджилиговата изба. Една вечер го срещнах, запасал две бомби и пистолет. Казваше, че няма да им се даде да го арестуват за трети път. Брат му Георги уж бе околийски войвода на ВМРО, но фактическите ръководители бяха профашистите.

За да го спаси, Колюият баща, дядо Марко Ковачев, бе писал на по-големия брат на Колю, Костадин Ковачев, в САЩ да изпрати пътен билет за Колю. Същото бе направил и моят баща с по-големия ми брат в САЩ — Костадин. На 2 август 1923 година двамата с Колю заминахме за Америка, той за гр. Ниагара Фолс, а аз за гр. Хибинг, Северна Минесота.

Ние бяхме вече в САЩ, когато два месеца след заминаването ни, в България избухна Септемврийското въоръжено въстание. При все и далеч от Родината, и двамата с вълнение следяхме неравния двубой между въстаналия народ и фашистките превратаджии.

И сега, както и по времето на турското робство, банскалии и населението на цяло Разложко не се бяха посрамили. В редовете на първите борци бяха и мои познати и другари като Лазар Попстефанов, Владо Седлоев, Гюнето Караджов, Методи Кафеджийски, Георги Йовкинци и други.

Вестта за въстанието развълнува разложките миньори в Хибинг. Те, които бяха минали през огъня на героичната стачка на рудничарите през 1916 година, сега с жар следяха развоя на кървавия двубой между въстаналия народ и въоръжените сили на деветоюнските фашистки превратаджии.

През дните на въстанието ние всяка вечер се събирахме в ресторанта на бай Георги Кандин от Якоруда да следим развоя на борбата. Макар четяхме „Хибинг дейли нюз", а аз в. „Народен глас". От поместените материали личеше, че и американският, и българският вестник вземаха страната на фашистките управници. Това възмущаваше насъбралите се около двамата ни миньори. Често из гърлата им се изтръгваха мръсни попръжки по адрес на българската буржоазия и вестниците.

Разложките миньори изпитваха чувството на гордост, че редно с българския народ на въоръжена борба се бяха влигнали и трудещите се от Разложката котловина. Под ръководството на Българската комунистическа партия и нейния виден представител Владимир Поптомов въстаниците в Разложко бяха взели властта и за три дни между трите планини Рила, Пирин и Родопите, се бе развяло знамето на комунизма.

Мъчех се да си представя въстанието в моя роден град. Дали и сега сигналът е бил даден с камбанен звън от високата кула до църквата, която дядо ми Глигор Доюв бе строил. При избухването на Балканската война тя служеше за наблюдателница на войводите Чернопеев и Яворов.

Подвигът на моите другари в родния град ме подтикна да напиша стихотворение — „Бунтът на Пирин", посветено на комунарите в Банско. Струва ми се, че бе печатано в започналия да излиза в гр. Детроит български комунистически в. „Съзнание". Излезе и в стихосбирката „Безсмъртници", редно със стиховете за годишнината на поп Андрей и др.

Беше септември 1923 година. Двадесет и една години по-късно, след дълги и тежки борби против фашизма, дойде другият Септември — Септември на победата на социалистическата революция в нашата Родина. Прилесе и далеч от нея, и ние го посрещнахме с чувство на светла радост, и ние се бяхме борили за неговото тържество.

Георги ПИРИНСКИ

Снимката вляво: Къщата на дядо Георги Радонов. По време на съпротивата от този дом излязоха шест партизани: дядо Георги, жена му баба Райна, дъщеря му Тодорка и трима от синовете му Крум, Иван и Христо.

Снимката вдясно: Илия Тошев — един от основателите на партийната организация.

масови акции за събиране подаръци за фронта и организира трудови дни в помощ на войнишките семейства, по прибирането на реколтата снабдяване с дърва за отопление и др. Авторитетът и влиянието на РМС бързо нарастваше.

Пътят, който измина ремсовата организация в гр. Банско, не беше гладък. Той бе съпроводен и с преодоляването на много трудности. Един от трудните периоди в развитието на ремсовата организация бе 1945 година. След заминаването на най-добрите младежи в армията и в друга ръководна работа създаденият ремсов актив чувствително намаля, което се отрази отрицателно и на работата на организацията. През есента на 1945 година след завръщането от армията ми бе поставено партийно поръчение от градския комитет на партията да оглавя ремсовата организация в града. За нас тогава поставените от партията задачи бяха закон. Започнах изпълнение на поставените ми поръчения. Тогава организацията изживяваше тежък момент. Известно време бе останала без секретар. В канцеларията на клуба на РМС бяха натрупани купища от неопределени вестници „Младежка искра", „Народна младеж" и „Пиринско дело" (които тогава се продаваха от РМС), членския внос не бе събран за няколко месеца. Към околийския комитет на РМС имах ме хиляди лв. задължения. Реакционните младежки остатъци от фашистките организации на Иван Михайловата банда „Бранник", „Ратник" и др. започнаха да се окопитват и искаха да създадат други младежки организации, които да използват като легална форма на работа. Някои от тях прибягват към дръзки действия. Разбиха бюрото и канцеларията на РМС, задигнаха печата и парични средства. Изпращаха анонимни заплашителни писма. Срещаха се и редица други трудности от най-различно естество. Отначало, докато се създаде известен актив и организационен ведр. да бъдеш ръководител на РМС беше много трудно. Тогава секретарят много пъти трябваше да бъде и организатор, лектор и агитатор, продавач на вестници и метач, събирач на членски внос и касиер при театрални представления и пр. Въобще обстановката бе тежка, но се касаеше въпросът за честта на нашия борчески РМС и то зи път организацията наме ри сили да излезе от това затруднено положение. С помощта на градския комитет на партията бе избран нов ГК на РМС. През този период ремсовата организация проведе редица добре организирани масови политически акции. Сформирана бе агитка, с която посетихме военни и трудови поделения и в други селища. Организирахме честуване на по-важните календарни дати с доклади и литературно-музикална програма, посещавахме лобните места на загиналите антифашисти и борците за национално освобождение. Организирахме излети до Пирин и младежки забави с подходяща програма. Проведохме много трудови дни и по залесяването, направа на пътища програма. Проведохме се семейства, а в 1947 година изпратихме бригадири в националните младежки бригади в Хайнбоаз и на линията Перник—Волуяк и в околийската младежка бригада.

В преодоляването на трудностите и изпълнението на поставените задачи получиха своята закалка много наши ремсисти, които работеха с изключителен ентусиазъм, всеотдайност и упоритост и сега тази част от тях след повече от 20 години са едни от най-добрите активисти на партията в града.

Иван ВАКАНЧИН

ДЕЙНА, БОЕСПОСОБНА

През 1933 година прогресивни занаятчии замислят да се основе занаятчийска кооперация в гр. Банско. Организатор на това сдружение става дядо Глигор Тренчов с неговите синове Димитър Гл. Тренчов, Георги Гл. Тренчов и Александър Гл. Тренчов. Дядо Глигор предлага своята работилница и мелница и необходимия район за работа, където да се развива кооперацията. На 21. V. 1933 година по инициатива на това прогресивно семейство и привлечените още други трима прогресивни занаятчии се решава да се основе занаятчийска производителна кооперация „Изгрев" с ограничена отговорност 1:10 (едно към десет). Кооперацията започва своята производствена дейност с осем членове и отдели: стругарски, бъчварски и коларо-железарски. Така кооперацията започнала да се развива добре и с всяка измината година и нейните редици се увеличавали с прогресивни занаятчии, изработваната продукция била на високо качествено ниво и търсена по целия вътрешен пазар на нацата страна. Това благоприятно развитие на кооперацията не се харесвало много на местната фашистка власт, която третирала членовете и търсела удобен момент да закрие това прогресивно сдружение. През юни 1936 година агенти на фашистката власт запалват кооперацията, но това не сломява духа на тези силни прогресивни другари, които бързо възстановяват нанесените щети и още по-упорито работят за превъзмогването на кооперацията, по разширяването на нейната дейност. През време на нелегалната борба на партията, особено с вероломното нападение на фашистка Германия над СССР, с призива на партията за въоръжена борба, кооперацията става материална база на партизанското движение, като снабдява партизаните с брашно и други хранителни продукти, поправя оръжието на партизаните. Най-активни ятаци станали някои от основателите на кооперацията като Георги Гл. Тренчов, Александър Гл. Тренчев и Иван Б. Калайджиев, които определят срещи на партизаните и явки с други партизани и ятаци, излагайки много пъти живота си на опасност. В знак на благодарност партизаните нарекли кооперацията „Украйна".

За активна борба срещу фашистката власт били интернирани Александър Г. Тренчов и Димитър Н. Родин, а Георги Г. Тренчов и Димитър Г. Тренчов — подлагани на тежки инквизиции от фашистката власт. Кооператорите Милет Скабрин и Иван Мутафчиев стават партизани. Образувана е и младежка ремсова група при кооперацията, която води подривна дейност срещу фашистката власт. Същата е разкрита и подложена на най-тежки инквизиции в околийското управление на полицията в гр. Разлог. Но пътят на тези смели кооператори е озарен с победата на Девети септември 1944 год. Кооперацията тръгна по нов социалистически път на развитие. Непосредствено след Девети септември в кооперацията е изградена ППО, която съвместно с УС разгръща своите творчески сили за разширяване дейността на услугите. Местата на дядо Глигор Тренчов стават тесни за развитието на кооперацията и през 1947 год. е закупено ново място, собственост на дядо Зарче Ушев, където и в настоящия момент се намират всички дърводелски отдели.

В кооперацията в момента работят 23 отдела с общ числен състав 262-ма членове. Обхванала е почти всички услуги на гражданството. Укрепна и нейното финансово състояние, като в момента разполага с основни средства 260 000 лв., основни фондове — 250 166 лв. и оборотни средства — 129 000 лв. Сега, когато се намираме пред такова голямо политическо събитие за градската партийна организация и цялата общественост на града — честването на 50-годишнината от основаването на градската партийна организация под ръководството на ППО, производственият колектив на ТПК „Изгрев" ще поднесе венец от трудови дела. Годишният план за 11 месеца ще бъде преизпълнен със 100.5 на сто, а годишният план за печалбата е преизпълнен за 10 м. със 101 на сто. Наред с тези успехи увеличава се и средната работна заплата на кооператорите, подобриха се битовите условия на работните места, които са светли и уютни, отговарящи на съвременните изисквания, взети са всички необходими мерки за предпазването на кооператорите от злополуки. ППО полага системни грижи по подобряване политическата просвета на своите кооператори и много други мероприятия в интерес на производствения колектив, което укрепи още повече връзките на ППО с безпартийните.

Пред славната юбилейна 25-годишнина от победата на социалистическата революция в нашата страна производственият колектив под ръководството на ППО се присъединява към общия призив на всички промишлени предприятия за предсрочно изпълнение на производствения план по всички показатели. Гаранция за това е, че комунистите свято пазят и умножават революционните традиции на кооперацията.

Георги РОШКОВ

В ПЪРВИТЕ ГОДИНИ СЛЕД ПОБЕДАТА

След завоюване властта на 9 септември 1944 година пред партийната организация в Банско предстоеше основна задача — укрепване на народната власт. Ние, комунистите, нямахме тогава никакъв опит за управление на сложната държавна машина, на ръководство на народното стопанство, ръководство на просвета, култура, образование и пр. Трябваше да се просвещават комунистите, младежите и широките народни маси в учението за социализъм, комунизъм, да се пропагандира учението на марксизма-ленинизма. Необходимо бе да се подготвят кадри за бъдещото социалистическо строителство.

Но колкото и да бяха сложни тия проблеми, ГК на партията се зае с ентусиазъм да ги решава. Радостта от победата над фашизма ни вдъхваше увереност, че ние успешно ще разрешим тия въпроси. Нашата задача се усложняваше и от това, че хитлеристите бяха ограбили всичкото ни богатство: пари, храни, облекло. Буквално всичко започваше отначало. Работата в градския партиен комитет бе разпределена и всеки член пое определена задача. Никола Голев (дядо Коле) пое ръководството на общината, Михаил Ковачев — секретар на общината, Иван М. Колчагов бе партиен секретар и отговаряше за връзката с БЗНС и Звено, за Отечествения фронт, Милет Скабрин бе управител на хоремаг, а после директор на горското стопанство, Димитър Зайков пое агитацията и пропагандата при ГК и бе назначен за директор на Популярната банка, Драган Радонов възглави счетоводството на горската кооперация „Глазне" с председател Димитър Нусторов, Ана Колчагова отговаряше за работата сред жените. Конкретни задачи получиха и други комунисти.

Малкото комунисти, които завари денят на победата, бяхме съвсем недостатъчни, за да се обхванат всички отрасли на обществения живот, да се оглавят обществените организации. Затова ГК реши да привлече нови, честни и трудолюбиви, авторитетни работници и селски стопани, учители, жени и младежи за членове на партията. Всеки член на комитета имаше грижата да издири такива другари и другарки и да ги предложи за приемане.

Освен по тоя път, масовизирането на партията ставаше и чрез така наречените „набори" в чест на 1 май, 9 септември, 7 ноември и по специален призив на Окръжния комитет на БКП.

За повишаване знанията на ръководещите другари, за издигане нови кадри, много партийни членове бяха изпратени на курсове при околийския комитет на БКП, при Окръжния комитет в Благоевград и в София при ЦК на БКП.

В нашата ежедневна работа ползвахме партийния печат: „Работническо дело", „Ново време", „Младеж", съветския печат и др. При нас идваха и по-опитни другари от Окръжния и Централния комитет, организирахме публични събрания, на които те говореха по вътрешни и международни въпроси. Тия събрания се посещаваха масово от гражданите. Голям бе интересът към новото социалистическото строителство. Например Владимир Поптомов, като се завърна от Съветския съюз, дойде и при нас. Събранието бе обявено за 6 часа вечерта и в това време салонът бе препълнен. Поптомов пристигна 1 час по-късно, но никой не излезе от салона. Много граждани слушаха неговата реч на улицата.

Партията трябваше да реши някои много наболели въпроси за гражданите на Банско. Полските пътища бяха в извънредно лошо състояние. Земеделските стопани губеха много време за отиване до нивите, чупеха се колите, осакатяваше се добитъкът, не се използваха товарите и др. Затова партията реши да се призоват гражданите за направа на главните и в най-лошо състояние пътища. Този въпрос бе предварително поставен пред гражданите на събрания по махали и получи всеобщо одобрение. Активно участие в тая акция взеха Отечественият фронт, БЗНС, Звено, младежите, жените, кооп. „Изгрев" и други. През късните есенни дни след прибиране на реколтата и в хубавите ранни пролетни дни полето отново оживяваше от стотици и хиляди мъже и жени. Те дадоха и десетки хиляди доброволни трудодни за направата на пътищата в „Голяма ливада", за „Дурово блато", за „Шипоцко", за „Конешница" и други. В някои дни излизаха по 2 000—2 500 мъже, жени и младежи с коли, мотики, лопати, кирки и пешаци. Работехме и вечер се връщахме с песни. Настроението бе твърде добро. Хората чувствуваха, че това е от полза за тях и не жалеха своя труд. През време на работата беше организирано и съревнование по групи и вечер се отчиташе при всеобщо оживление. Чрез тая акция партията се доближи до народа и той почувствува нейното ръководство и помощ. Съревнование бе организирано от партията и между горските работници, кооперация „Изгрев" и други.

След победата над фашизма развитието на нашето народно стопанство е поставено на планова основа. Правителството ни възложи да засеем определени площи тютюн, лен и други култури, да се увеличи износът, за да се внесат необходимите машини и съоръжения за развиващата се промишленост, да се доставят суровини за текстилната и хранителната промишленост, за производството на повече храни и други стоки за населението.

При засяване на тия култури през лятото и есента, при издължаване на държавните доставки цялата партийна организация се вдигаше на крака. Много комунисти заставаха начело в тия акции, даваха личен пример и с това увличаха и останалите стопани.

На 23 декември 1947 година бе национализирана индустрията в България. В Банско бе национализирана столарската фабрика на Ушеви, Докторовата работилница, мелницата и работилницата на братя Кушлеви. Партията взе активно участие в тая акция. Национализацията бе извършена без усложнения и производството не бе спирано. ГК установи ново ръководство на предприятията и те започнаха да увеличават производството. Това бе важно партийно мероприятие по пътя за построяване на социализма.

Но колкото и сили да хвърляше партията за увеличаване на селскостопанското производство, ние виждахме, че тая задача е неизпълнима без проустройството на това стопанство на социалистическа основа. Това разпокъсано, раздробено стопанство, без машини не бе в състояние рязко да увеличи производството и да задоволи постоянно растящите нужди на държавата. Членовете на градския комитет виждаха добре това и сред комунистите все повече назряваше мисълта за насочване усилията към основаване на ТКЗС. За нас, членовете на комитета бе неудобно, дори обидно да говорим за социализъм и едновременно да обработваме земята по старому, а някои от нас да я дават на изполица на бедни и малоимотни стопани. Партийният лозунг „Земята на тия, които я работят" набираше сили и трябваше да се приложи на практика. През пролетта на 1948 година партията взе курс за основаване на ТКЗС. Градският комитет изготви план за разяснителна работа сред земеделските стопани, за привличане комунисти за членове на кооперативното стопанство, за популяризиране успехите на колхозите в СССР. През лятото на 1948 година бе извършена значителна предварителна работа и партията реши след прибиране на реколтата да се основе ТКЗС.

На 8 ноември същата година, при тържествена обстановка, комунисти и безпартийни сложиха подписите си и създадоха ТКЗС в Банско, на което скоро празнувахме 20-годишен юбилей.

Успехите на това стопанство днес са най-ярко доказателство за правилния път на партията за преустройството на селското стопанство и за увеличаване на селскостопанската продукция. Парадът на кооператорите и машините на 9 ноември тази година е внушителна манифестация на кооперативния строй, на социализма в нашата прекрасна Родина. Партията има законно основание да се гордее с тия успехи.

Димитър Н. ЗАЙКОВ

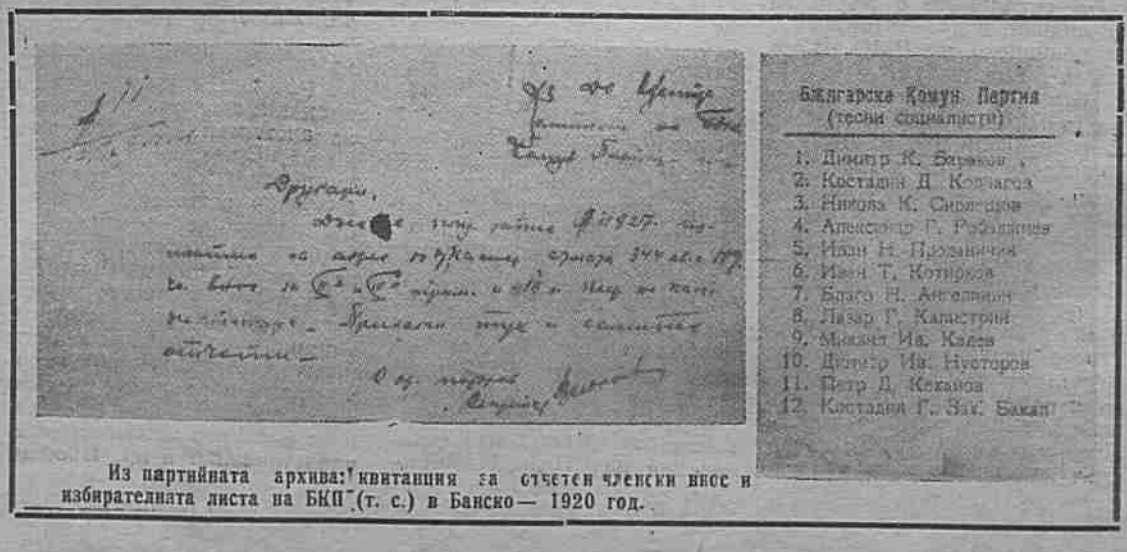

Из партийната архива: квитанция за отчетен членски внос и избирателната листа на БКП (т. с.) в Банско — 1920 год.

БОРБАТА ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА АПРИЛСКАТА ЛИНИЯ

Сега, когато чествуваме този славен юбилей — 50 години от основаването на партията, не можем да не изтъкнем историческата роля, която изигра Априлският пленум на ЦК на БКП, проведен през 1956 година.

Априлският пленум беше крупен завой в дейността и политиката на Партията, начало на нов етап в осъществяване на генералната линия, изработена от V конгрес под непосредственото ръководство на Г. Димитров Като всеки крупен завой, априлската линия на Партията не можеше да си пробие път и да се утвърди без борба, без трудности. ЦК на БКП, възглавяван от др. Т. Живков, с изключителна воля и настойчивост, с голям такт и умение ръководеше Партията по пътя, начертан от Априлския пленум. Това беше решаваща предпоставка за постигнатите успехи.

Сърцевината, най-дълбоката същност на решенията на Априлския пленум е издигането ръководната роля на Партията, усъвършенстването на марксистко-ленинските основи на партийната политика, решителното отхвърляне на всичко онова, което пречеше да се изяви с пълна сила историческата обусловеност и закономерна функция на Партията като ръководител на народа в борбата за социализъм. Линията на Априлския пленум беше развита и конкретизирана в решенията на Седмия и Осмия конгрес на Партията и на пленумите на ЦК. Тържество на тази линия са историческите решения на Деветия партиен конгрес. Осъществяването на тези решения показа още един път, че Партията стои на висотата на историческото си призвание. Ускори се закономерният процес на изграждане на социалистическото общество в НРБ, създадоха се предпоставки с бързи темпове да се развиват производителните сили и обществените отношения, по-резултатно да се възпитават трудещите се в духа на комунизма.

Огромно принципно и практическо значение имаше и има линията за ускоряване развитието на промишлеността като основа на цялата национална политика и за подобряване материалното и културното положение на трудещите се. Днес нашата социалистическа промишленост само за 17 дни произвежда толкова продукция, колкото цялата буржоазна промишленост е произвела за цялата 1939 година. Днес НРБ се превърна в индустриално-аграрна страна с голям авторитет в света Сега с изпълнението на всяка петилетка създаваме толкова производствени фондове, колкото през цялата история на страната. Расте благосъстоянието на целия български народ. Бързо се развиваше икономиката и в нашия окръг. Започна и предстои да се изградят нови 20 промишлени предприятия на машиностроенето, химията и енергетиката.

В изпълнение на тази мъдра политика на Партията и правителството бързо се развива и икономиката в нашия град Банско. Днес промишлените предприятия в града произвеждат продукция за над 4 600 000 лева и тук работят над 1 430 работници и работнички. Гордост за града са новопостроеният завод за вита мебел, новооткритото предприятие за телефонна апаратура, което слага основите на машиностроенето у нас. Така че сега се създават прекрасни условия за работа на трудещите се от града. От изостанал в миналото днес град Банско се превръща все повече в промишлен град.

Априлският пленум завари нашето селско стопанство в твърде тежко положение, силно изоставаше изграждането и развитието на неговата материално-техническа база, прирастът на селскостопанската продукция беше писък, с много бавни темпове се увеличаваше производителността на труда. Задържан беше процесът на интензификацията на селскостопанското производство. Това създаваше сериозни трудности в развитието на леката промишленост и в задоволяване потребностите на населението. След Априлския пленум бяха взети ефикасни социално-икономически мерки. За изправяне на положението в този народостопански отрасъл увеличени бяха цените на селскостопанските произведения, на правени бяха финансови облекчения на ТКЗС, приложиха се прогресивни форми на заплащане на труда. Разширена беше механизацията и употребата на химически торове, изградени бяха милионни декари пливни площи. Всичко това допринесе за бързото развитие и на кооперативното стопанство в Банско

Днес ТКЗС в града обединява 2 100 домакинства с 27 000 дк обработваема земя. В него работят над 1 600 кооператори и кооператорки със среден годишен доход на работещ кооператор 925 лв. Значително развитие получи специализацията и концентрацията на селскостопанското производство. През 1957 година е произведена обща продукция за 1 270 000 лв. а през 1967 г. за 3 370 000 лева. Това е най-яркият показател за благотворното влияние на априлската линия в областта на селското стопанство в гр. Банско. Днес кооперативното стопанство се реди на челно място в окръга.

Решенията на Априлския пленум на ЦК създадоха предпоставка за дълбок поврат и в областта на културата, науката и образованието и идеологическата работа. Решителното отхвърляне на догматизма, теоретическите грешки и заблужденията от миналото поставиха в нова благоприятна обстановка обществените науки, пропагандата и агитацията. В документите на Седмия, Осмия и Деветия конгреси, в решенията на пленумите на ЦК на БКП бяха творчески разработени изключително важни теоретически проблеми на нашето социалистическо развитие: за характера и закономерностите на социалистическата революция в България; за съотношението между общите закономерности и специфичните особености в нашето развитие, за характера, пътищата и перспективите на развитие на държавата на диктатурата на пролетариата у нас, за генералната перспектива за развитие на страната до 1980 година и т. н. Крупен практически и теоретически проблеми на социалистическото строителство, разработен от Партията през последните години, е проблемът за създаване на новата система на ръководство на народното стопанство, за по-нататъшното развитие на системата на управление на нашето общество.

Провеждайки твърдо линията на Априлския пленум в областта на идеологията, образованието и културата, нашата градска партийна организация завоюва не лоши успехи. Системата на народното образование бързо се разшири, направена беше решителна крачка в съзряването на обучението и възпитанието на младото поколение с потребностите на социалистическото строителство. Киното, театралното изкуство, художествената самодейност, литературата навлизат дълбоко в живота на трудещите се в града, превръщат се в още по-ефикасни средства за неговото духовно израстване. Разви се художествената самодейност, укрепи се народното читалище като средище на културния живот. Днес в Банско в основното училище се учат 1 200 ученици. За задоволяване нуждите на промишлеността и селското стопанство с кадри в нашия край в Банско работят три средни техникума—ТГП, Техникум по електропромишленост и селскостопански техникум, в които се учат 1 500 ученици. Така се създадоха в града прекрасни условия за възпитанието и обучението на подрастващото наше поколение. Създадоха се прекрасни условия и за продължаване образованието на нашата младеж. Във висшите учебни заведения се учат 63 студенти. Това бе желаната мечта на ония, които сложиха основите на Партията в града, на ония, които воюваха на живот и смърт в борбата против фашизма и капитализма, на ония, които дадоха живота си за победата на социалистическата революция, която днес е осъществена под мъдрото ръководство на Партията.

Почувствували материално, осезателно величието на социализма и правилността на партийната политика, трудещите се в Банско все по-дълбоко се проникват от комунистическа идейност и под ръководството на градската партийна организация израстват като високо съзнателни борци за осъществяването генералната линия на Партията. Успехите в комунистическото възпитание на народа, дълбоките промени в душевността и психологията на трудещите се у нас са закономерно следствие от обосноваността на партийната линия, от зрелостта, с която Партията поставя и решава проблемите на социалистическото строителство.

Проведените мероприятия от Партията и правителството доведоха и до решително повишаване материалното положение на трудещите се. Като най-ярък показател за това можем да посочим, че ежегодно в града се строят от 80 до 100 къщи. Извършва се в големи мащаби и обществено строителство, което само през тази година възлиза на 752 000 лева.

Комунистите и трудещите се от Банско са щастливи и радостни, че на 7 ноември 1918 година създадоха своя партийна организация с 29 комунисти, а сега тя има 21 първични партийни организации с 450 комунисти, които дават своя труд и се борят за издигане ролята на Партията в цялостния живот на града, за претворяване в живота политиката на БКП.

Нека съединим в едно традициите на славното революционно минало с героичния патос на настоящето и ръка за ръка комунистите от всички поколения да вървим още по-твърдо и уверено към още по-славни дела в чест на 25-годишнината на народната власт.

Марко Д. Русков

ОБАЯТЕЛЕН КОМУНИСТ

(Спомени за първия партизанин — Иван Козарев)

На 7 февруари 1941 година на комуниста Иван Козарев беше възложено партийното поръчение: да пренесе нелегални материали от Разлог за гр. Гоце Делчев (тогава Неврокоп). Когато минава покрай село Обидим, кметският наместник го забелязва, че носи нелегални материали и изпраща въоръжени пъдаря и разсилния да го арестуват. Козарев избягва и преминава в нелегалност. В партийните среди започнаха спорове: как да се постъпи с нелегалния Козарев? Може би трябва да се предаде на полицията? Другарите от градския комитет на партията в Банско застават на становището, че трябва да остане в нелегалност и го взеха под свое покровителство. Един ден Александър Пицин идва у нас. Заговори с баща ми. Козарев беше настанен на нелегална квартира в нашия дом. Аз и брат ми бяхме ремсисти и с най-голяма радост приехме Козарев. Той остана у нас от месец февруари до пролетта на 1941 година. Щом се затопли времето, той потърси закрила в потайните кътове на Пирин Когато бе у нас, имах възможност често да общувам с този станал легендарен революционер.

Една от най-характерните отличителни черти за Козарев, която се запечати в съзнанието ми, бе неговата безпределна вярност към делото на партията. Богатият му опит и марксистко-ленинската му подготовка, получена в затвора, му помогнаха да се проявява като добър пропагандатор и агитатор на идеите на партията. Незабравими ще останат за мен разказите му за борбата с иванмихайловистките банди, чорбаджиите и фашистите, спомените му от затвора.

Съвсем непринудено, под формата на беседи и разговор, Козарев провеждаше своеобразна политическа работа с нас и с нашите близки. Макар и с най-обикновени и прости изразни средства, той ни оказваше голямо въздействие. Учеше ни как да водиме разяснителната работа, как да се държим, ако попаднем в ръцете на полицията, как да запазваме конспирацията и пр.

Една вечер го помолихме да ни разкаже защо го наричат „Мечкаря". Козарев се засмя. И без колебание започна:

„Бях за диви кози из Пирин. Тъкмо залегнах до една скала и виждам, че от другата страна към мен се приближава нещо черно, тромаво и когато се огледах по-добре, разбрах, че е мечка. Показа се още една с две мечета. С рожбите си те са най-опасни. Стреснах се от неочакваната среща, но бързо се съвзех. Прицелих се в тази, която беше най-близо до мене. Ранената мечка ревна със страш на сила и разярена се спусна към мене. Стрелях втори път и я убих. След това убих и другата мечка, и едното от мечетата. Втовото мече започна да се изкачва на едно борово дърво. То беше голямо, отбраняваше се, разкъса ми дрехите и ми издраска ръцете с лапите си Завързах го с пояса, смъкнах го от дървото и на другия ден закарахме цяла кола с мечки в селото. Ето откъде дойде името ми."

Ние слушахме разказа с интерес и не смеехме да мръднем. Та малко героизъм ли е това! И в съзнанието ми Козарев израстваше като непобедим и неуязвим исполин.

Иван Козарев проявяваше без страшие и към фашистите. С още по-голям интерес и възхищение слушахме по-късно за неговата смела схватка с полицията на 26 юни 1941 година, когато с шест патрона поваля пет полицаи.

На една вечеря той разбра от майка ми, че у нас е идвал Яне Сандански с четата си и тя е запушвала устата на кучето да не лае, за да не ги усетят турците, които са патрулирали навън по улиците. Козарев се усмихна и каза: „Браво, така трябва да бъде! Жените винаги са вземали участие в борбата".

След това изнесе цяла беседа за двете направления в македонското движение, прогресивното, представлявано от централистите, и реакционното — от върховистите.

На един обяд тъкмо започнахме разговора и у нас дойде на гости съседката. Козарев с един скок мина в другата стая. Съседката започна да се оплаква от своя мизерен живот, без да подозира, че разговорът се подслушва от Козарев. След като си отиде, той излезе и продължихме разговора на същата тема, като ни посъветва да проведеме разговор с нашата съседка, в който да й обясним, че причината за мизерията се крие в капиталистическата експлоатация. Накрая Козарев заключи:... „само чрез въоръжена борба може да се избави народът ни от това тежко положение. Сами виждате тази жена в каква мизерия живее!"

Веднаж той ме запита дали познаваме Никола Вапцаров. Когато разбра, че той се е срещал с нас, ремсистите от град Банско, през време на Соболевата акция, Козарев прояви голям интерес и ни помоли да му намерим неговата стихосбирка „Моторни песни". И с възхищение говори за поезията на Вапцаров.

Много пъти съм си задавал въпроса: „Каква е тази обаятелна сила, която притежаваше Козарев, та от неговите слова чувствувахме, че ни израстват крила и у нас се създаваше готовност да дадем всичко в борбата за свободата?"

Без съмнение отговорът е, че дълбоко правдивите и мъдри слова бяха съчетани с героични дела.

Иван ВАКАНЧИН

БАНСКО – ИНДУСТРИАЛЕН И КУРОРТЕН ГРАД

Едва през годините на народната власт Банско измени своя облик. Настъпиха коренни промени в стопанския и културен живот на града. Днес той е преобразен с развиващата се промишленост, укрепналото селско стопанство, с постоянно растящото строителство.

В северната част на града се оформя промишлен център. Построи се модерен и отговарящ на всички съвременни изисквания Завод за вита мебел, съоръжен е изцяло с машини на световно равнище. 70 на сто от продукцията е за износ.

Най-голямо предприятие в града ще бъде Заводът за телефонна апаратура. Той произвежда телефонна и диспечерска апаратура, директоро-секретарски уреди, конферентни уредби, нов тип номератори, разни пробни апарати и други. Голяма част от тази продукция също ще се изнася в чужбина.

Друго предприятие в града е промкомбинатът с цехове за дограма, мебели, амбалаж, огради за тераси и други. Сега отпочва строителство на сервизна работилница.

ТПК „Изгрев", която много години преди 9. IX. 1941 година е била убежище на всички прогресивни работници, има дърводообработващи и металообработващи цехове, цехове за мъжко и дамско облекло, плетачен и тъкачен цех с прочутите бански ресначи и килими, битови и съвременни.

В града има и учебно-промишлено предприятие „Труд", където се учат трудоустроени младежи с цехове за мъжко и дамско облекло, дограма, радиотелевизия, часовникарство и др.

С решаването на занаятчийските и комунално-битови услуги на хората се занимава комуналното предприятие, което от година на година разширява своята дейност като разкрива нови отдели.

ТКЗС „Вихрен" обединява труда на селскостопанските труженици в Банско. Съобразно климатичните и почвените условия предимно се отглеждат интензивни култури, от които най-голямо значение имат тютюнът, овощарството и ягодите. Тютюнът за сега дава повече от половината от доходите на стопанството. Голямо внимание се обръща на площите, засадени с тревни смески и силажни култури.

В града е уредена добра търговска мрежа, която от година на година се разширява за по-пълно задоволяване нуждите на гражданите. Банско като изходен пункт на Пирина се посещава от над 130 000 наши и чужди туристи. В центъра се изгражда кокетна търговска сграда с ресторант, сладкарница, хранителен магазин и на втория етаж е разположен универсален магазин.

Тази година при езерото и плачущите върби в парка на града бе построен летен павилион с около 300—400 места, в които гостите и местните посетители могат да прекарат приятни часове. В югоизточната част на града се строи търговска сграда за задоволяване нуждите на горната част на града. Отпочна се строителството на бирова механа и на втория етаж — кафене-сладкарница. Тук посетителите ще намерят вкусните и прославени типични бански ястия като капама, чомлек, човерме, гювеч, пала пъстърма, старец, бабичка и др. Предвижда се построяването на супермаркет. При хижите „Вихрен" „Бъндерица" кооперацията е открила свои павилиони с хранителни продукти, скара и захарни изделия. В подножието на Пирина на 3 км от града в местността „Каранти ята" ще се построи голям ресторант, през който ще минават всички туристи за хижите — „Бъндерица", Вихрен" „Дамяница" и „Василак".

През 1969 година ще отпочне строителството на хлебозавод за задоволяване нуждите на хората от Банско и на хилядите туристи от екскурзианти и гости, дошли да видят родното място — къщата-музей на големия пролетарски поет Н. Вапцаров.

В близките години по решение на Окръжния комитет на Партията и Окръжния народен съвет ще се построи паметник на Отец Паисий и Неофит Рилски.

След 9. IX. 1944 год. Банско измени своя облик. Старите къщи отстъпиха място на нови двуетажни, добре обзаведени и подредени. Около 80 на сто са нови, благодарение на доброто заплащане от ТКЗС.

Построиха се и много обществени сгради с красиви фасади с битова Банска архитектура. В центъра на града около чистия и покрит с мраморни плочи площад се издигат нови обществени сгради на ГНС, на кооперация „Славянка", прекрасната сграда на ТКЗС, на която залите са с разкошна резба. Гощенската палата е с авто матична телефонна централа.

Близо до площада е туристическият дом, прочут със своята чистота, в който по всяко време на годината мъчно може да се намери място. Правилно бяхме разбрани от Окръжния народен съвет и по негово настояване се отпочна строителството на нов пететажен хотел с ресторант сред вечно зелени борове. Четири една над друга сгради се намират над хубавия и добре благоустроен парк — това са поликлиниката, родилен дом, детски ясли и детска градина.

В близките години ще се дооформи площадът с хубава читалищна сграда, блокови жилища, битов комбинат на ТПК „Изгрев", автостанция и др. постройки.

След Деветосептемврийската победа в Банско се откриха нови училища — техникум по горска промишленост, който се помещава в собствената сграда, построена през 1953 година с просторни светли класни стаи и с всички необходими кабинети, работилници и лаборатории. Селскостопанският техникум се помещава в квартално училище, строено през 1950 год., с добре уредено учебно опитно поле и ферми.

Новият техникум по електропромишленост се помещава в нова кокетна сграда на квартално училище, строено през 1967 година, а от тази година почна строителството на собствена сграда на самия техникум с най-модерни кабинети, работилници и лаборатории. В града има и хубава сграда на основното училище със самостоятелен физкултурен салон. За нуждите на младежта в източната част на града се започна строителството на физкултурен стадион с всички необходими съоръжения и площадки, басейни и закрити зали.

В местността „Икрище" в Пирина на 10 км от Банско отпочна строителството на ски-центъра. През 1967—1968 год. се извърши просека на писта, дълга 4 000 м, ски-шанса за скокове и писта за дълго бягане.

Банско е портата на Пирина — туристически град, най-удобното изходно място за екскурзии. За развитието на туризма по готвещия се генерален план на Пирина се предвижда построяване на х. „Василак" с комплекс от бараки и палатки около самата хижа, хижа „Валявица", нова хижа „Бъндерица". През 1970 год. се асфалтира пътят Банско—х. „Вихрен", а хижа „Дамяница" ще се свърже с х. „Яне Сандански".

В града за нуждите на туристите ще се построи профсъюзна спалня за екскурзионното летуване и хотел на Балкантурист.

Предвижда се още строителство на нови детски ясли и градини, киносалон, обществен клуб в квартал „Виното во блато", общежитие на ССТ и учебен корпус, баня с пералня, почивна станция на ТКЗС и заводите. От преди две години усилено се извършва строителство на канализация в града и обуздаване на буйните пролетни води на р. Глазне. Ще се асфалтират и главни улици. Запазени са някои от ценните старинни къщи с високи зидове и тесни улици, представляващи истински замъци, обявени за паметници на културата, като някои от тях са реставрирани.

На съвместно заседание на бюрото на ГК на БКП и ИК на ГНС се приеше подробен перспективен план за извършване строителство до 1975 година.

След няколко години град Банско ще стане още по-хубав и привлекателен за многобройните наши и чуждестранни туристи и екскурзианти.

К. РАДОНОВ

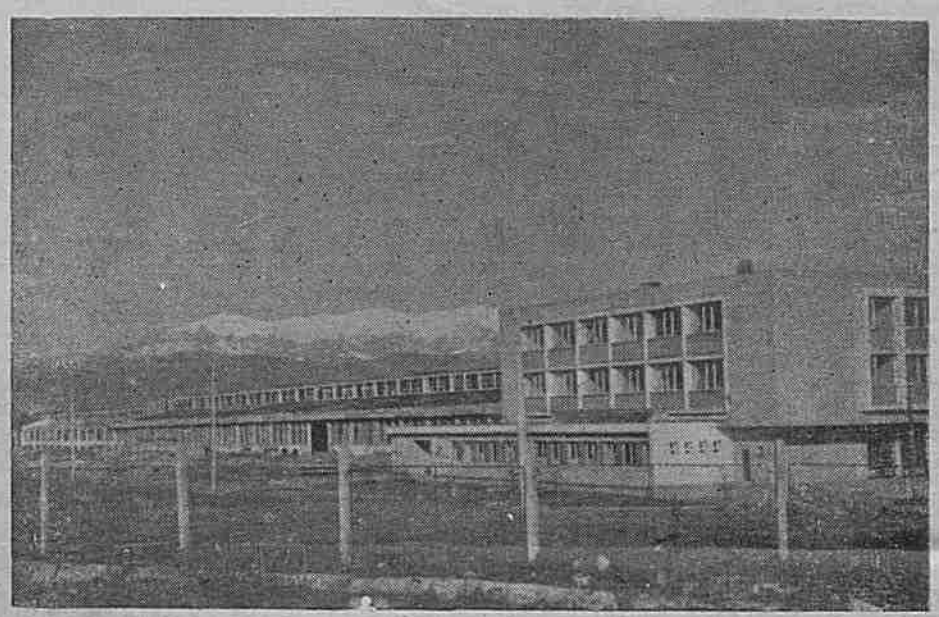

Общ изглед на Завода за вита мебел — гр. Банско

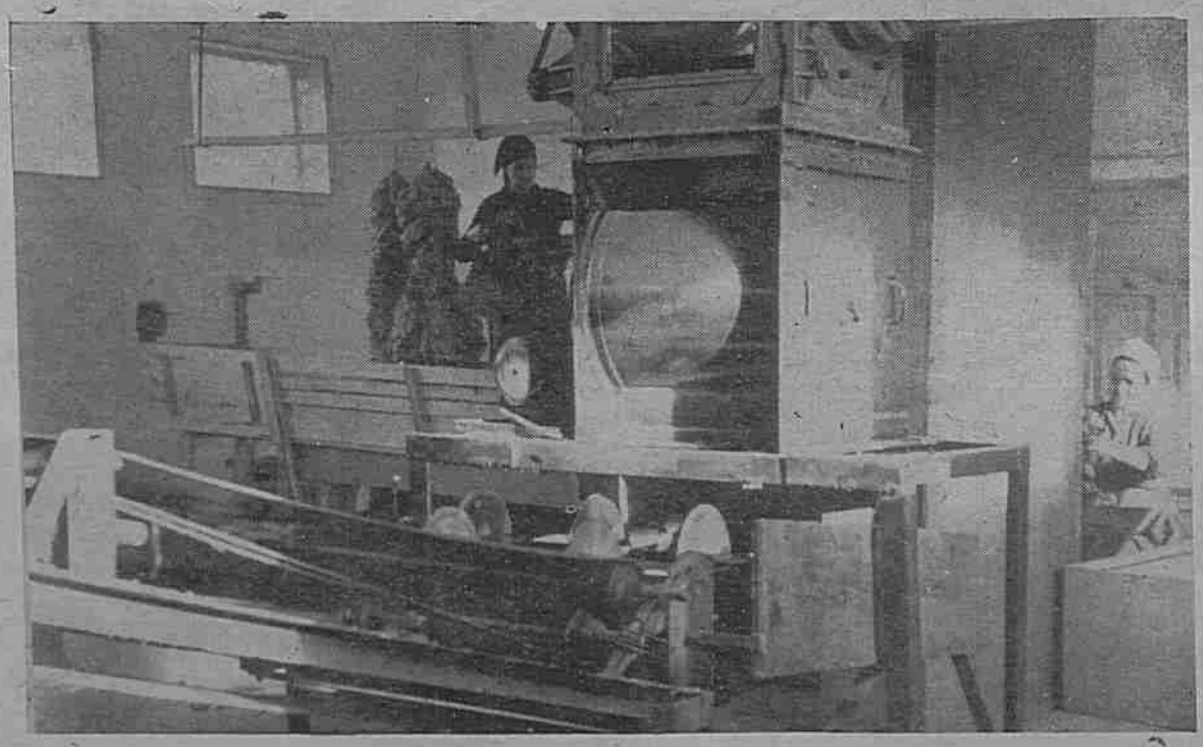

Трудът — лек и производителен

Високи постижения завоюваха кооператорите от ТКЗС — Банско. Техният труд стана по-лек, по-производителен, а паричните доходи се стабилизираха с тенденция да порастнат още повече. Важна предпоставка за това са грижите на градския комитет на Партията и управителния съвет на стопанството за широко внедряване на техническия прогрес и научния анализ в производството.

ТКЗС — гр. Банско, се превърна в опитна база за нова технология на тютюна. Успешно се внедряват тютюнонизачните машини. За първи път в окръга пак в нашето стопанство се изпитва линия за производителска манипулация на тютюна.

На снимката: Част от линията. Виждат се разлистващът, насочващите дискове, изглаждащата част и началото на сортировъчната лента.